

BAZILIKA SV. BRNNA NA PRAŽSKÉM HRADĚ
M. J. BILKOVSKÝ

Koncertní život *Concert Life*

Symfonický orchestr
hlavního města Prahy FOK
Prague Symphony Orchestra

fff

*Antiphona Viri arborum magnarum Ps. 134
Antiphona O quam gloriosam! Magnificat*

III. Celi svěci

A) Officium Sancti Adalberti episcopi Pragensis

Invitatorium Hodie exultandum

Hymnus Mortis Dei

Lectio I. Homilia Beati Augustini

Responsorium Alme presidi et bonae

Lectio II. Homilia Beati Augustini

Responsorium Quasi Chryso

9/1993

SMETANOVA SÍŇ OBECNÍHO DOMU

Úterý 28. září 1993 v 19,30 hodin

Středa 29. září 1993 v 19,30 hodin

2. abonentní koncert symfonického cyklu A

DRESDNER PHILHARMONIE

Dirigent: Jörg-Peter Weigle

Sólistka: Iris Vermillion - mezzosoprán

SAMUEL BARBER (1910 - 1981)

Adagio pro smyčce

GUSTAV MAHLER (1860 - 1911)

Písně o mrtvých dětech (*Kindertotenlieder*)

pro sólový hlas a orchestr.

Text Friedrich Rückert

Nun will die Sonn' so hell aufgehen

(*Teď záhy svitne slunce jas*)

(*Langsam und schwermütig; nicht schleppend*)

Nun seh' ich wohl, warum so dunkle Flammen

(*Teď jasně vím, proč hloubka toho plání mne oslnila*)

(*Ruhig nicht schleppend*)

Wenn dein Mütterlein

(*Když matička tvá ke mně vstoupit má*)

(*Schwer, dumpf*)

Oft denk' ich, sie sind nur ausgegangen

(*Mně zdá se, že pouze šly si hrát*)

(*Ruhig bewegt, ohne zu eilen*)

In diesem Wetter, in diesem Braus

(*Mně v tuto bouři a větru sten*)

(*Mit ruhelos schmerzvollem Ausdruck*)

přestávka

ANTON BRUCKNER (1824 - 1896)

Symfonie č. 4 Es dur "Romantická"

Allegro molto moderato

Andante

Scherzo. Bewegt

Finale. Mässig bewegt

Příští koncert abonentního cyklu A v úterý 12. října a ve středu 13. října 1993 v 19,30 hodin: Symfonický orchestr hl. m. Prahy FOK, dirigent Woldemar Nelsson, sólista Jan Simon - klavír (P.I. Čajkovskij: Romeo a Julie, L.v. Beethoven: Koncert pro klavír č. 4 G dur, F. Schubert: Symfonie C dur "Velká").

JÖRG-PETER WEIGLE (nar. 1953 v Greifswaldu) získal hudební vzdělání při lipském Tomášském sboru pod vedením Erharda Mauersbergera (1963 - 1971). Poté studoval na Vysoké hudební škole Hannse Eislera v Berlíně ve třídě Horsta Förstera, Dietricha Knothe a skladatelky Ruth Zechlin. Po tříletém dirigentském působení v Neubrandenburgu se stal v roce 1980 dirigentem rozhlasového sboru v Lipsku a o několik let později jeho šéfdirigentem. Jörg-Peter Weigle nastudoval řadu sborových, symfonických a hudebně-dramatických děl pro rozhlas a gramofonové společnosti s dirigenty jako Sir Colin Davis, Neville Martinson, Kurt Masur a Peter Schreier. Od roku 1986 stanul v čele Drážďanské filharmonie, se kterou uskutečňuje četná koncertní turné po Německu i v zahraničí.

IRIS VERMILLION (nar. 1960 v Bielefeldu) se věnovala studiu zpěvu od roku 1980. O pět let později (1985) získala 2. cenu v Brahmově soutěži v Hamburku a v roce 1986 1. cenu ve Spolkové pěvecké soutěži VDMK. Téhož roku se stala lyrickou mezzosopranistkou ve Státním divadle v Braunschweigu a roku 1988 uzavřela smlouvu s Německou operou v Berlíně. S úspěchem působí jako sólistka v oratoriích, písňových večerech, v rozhlasových a televizních vystoupeních v Německu, Anglii,

Iris Vermillion

Itálii aj. Pod Nevillem Marrinerem a Johnem Elliotem Gardinerem spoluúčinkovala při natáčení gramofonových desek.

IRIS VERMILLION wurde 1960 in Bielefeld geboren. 1980 begann sie das Gesangsstudium. 1985 gewann sie den 2. Preis des Brahms-Wettbewerbs in Hamburg und ein Jahr später den 1. Preis des Bundeswettbewerbs Gesang des VDMK. Von 1986 an war sie lyrischer Mezzosopran am Staatstheater Braunschweig und ab 1988 hat sie einen Vertrag mit der Deutschen Oper Berlin: Iris Vermillion ist als Solistin bei Oratorien, Liederabenden, Rundfunk- und Fernsehaufnahmen in Deutschland, England, Italien und Jugoslawien aufgetreten. Unter Neville Marriner und John Elliot Gardiner wirkte sie bei Schallplattenaufnahmen mit.

DRÁŽĎANSKÁ FILHARMONIE vznikla již v devatenáctém století jako měšťanská koncertní skupina nezávislá na dvoru a šlechtě. Sídlo měla ve vlastním domě "Dresdner Gewerbeverein", otevřeném 29.11. 1870 v blízkosti Zwingru. Později toto městské hudební těleso koncertovalo pod názvem Gewerbehausorchester. Z tohoto složení se vytvořil filharmonický orchestr, který význačně reprezentoval saský hudební život ve sytější pod vedením předních dirigentů a sólistů. (1907 - Dánsko a Švédsko, 1909 - Amerika).

V roce 1885 požádal první hudební podnikatel moderního směru koncertní ředitel v Drážďanech Hermann Wolf skladatele Jeana Louise Nicodé, aby stanul v čele orchestru. V roce 1915 byl šéfdirigentem Edwin Lindner, v roce 1924 to byl Eduard Mörke a o deset let později působil jako šéfdirigent Holanďan Paul van Kempen, za jehož vedení získal orchestr světovou proslulost. Po jeho odchodu řídil orchestr Otto Matzerath, Carl Schuricht a další. Během války ztratil orchestr nejen svůj koncertní sál, ale i archív a knihovnu. V roce 1947 převzal umělecké vedení Heinz Bongartz, jenž přivedl orchestr k nové umělecké výši. V letech 1964 - 1967 stál v čele orchestru Horst Förster a po něm Kurt Masur, umělec mezinárodního jména. V roce 1986 byl povolán do funkce šéfdirigenta Jörg-Peter Weigle. Drážďanská filharmonie potvrzuje v posledním desetiletí svoji pověst jednoho ze špičkových německých orchestrů na četných koncertních pódiiích v Evropě, Číně, Japonsku a v Jižní Americe, zúčastňuje se významných mezinárodních hudebních festivalů. Výkony orchestru jsou zaznamenány na celé řadě gramofonových desek a CD záznamů.

Pro sezónu 1994 - 1995 byl jmenován generálním hudebním ředitelem Drážďanské filharmonie Michel Plasson. Od začátku šedesátých let Drážďanská filharmonie a Symfonický orchestr hl.m. Prahy FOK pravidelně hostují ve svých abonentních řadách na základě dohody o vzájemné spolupráci a přátelství.

1953 in Greifswald geboren, verdankt **JÖRG-PETER WEIGLE** die prägenden Eindrücke seines künstlerischen Werdeganges dem Leipziger Thomanerchor, dem er von 1963 bis 1971 unter dem Thomaskantorat Erhard Mauersbergers angehörte, die letzten zwei Jahre als Präfekt. Hier bereits begann sich seine chorleiterische Begabung zu entfalten. Sie wurde fundiert durch eine gründliche musikalische Schulung, die Weigle an der Berliner Hochschule für Musik "Hanns Eisler" durch Horst Förster, Die-

trich Knothe, den Chefdirigenten des Rundfunkchores und Direktor der traditionsreichen Singakademie in Berlin, sowie die Komponistin Ruth Zechlin vermittelt bekam. Nach dreijähriger Dirigententätigkeit in Neubrandenburg wurde Jörg-Peter Weigle 1980 Leiter des Rundfunkchores Leipzig, 1985 Chefdirigent dieses Ensembles. Von Leipzig aus verbreitete sich sein Ruf durch seine Maßstäbe setzenden Einstudierungen vieler erstrangiger Rundfunk- und Schallplattenaufnahmen chorsinfonischer und musikdramatischer Werke unter Dirigenten wie Sir Colin Davis, Neville Marriner, Kurt Masur, Peter Schreier u.a.

Die **DRESDNER PHILHARMONIE** führt ihre Entstehung auf die Einweihung des ersten Konzertsaaes in Dresden, des Gewerbehauseaaes, zurück, mit dem die Entwicklung des öffentlichen, von Hof und Adel unabhängigen bürgerlichen Konzertwesens der Stadt in 19. Jahrhundert in ein neues Stadium eintrat. Der Dresdner Gewerbeverein hatte nämlich am 29. November 1870 an der Ostra-Allee, im Gelände des "Herzogin Gartens", gegenüber vom Zwinger und Zwingerteich, ein eigenes Vereinshaus eröffnet, in dessen im Zeitgeschmack der Neorenaissance ausstatteten Saale er fortan für eine kontinuierliche Konzertpflege sorgte, indem er zunächst das aus 450jähriger Dresdner Ratsmusiktradition herausgewachsene "Stadtmusikcorps" an sein Haus band, aus dem wenig später das sogenannte "Gewerbehauseorchester" hervorging, aus dem sich wiederum organisch das Philharmonische Orchester herausbildete.

Obgleich das jüngste Glied in der Kette der klangvollen Begriffe Kreuzchor, Staatskapelle, Staatsoper, Philharmonie, die das Musikleben der sächsischen Landeshauptstadt heute weltweit repräsentieren, trat das Orchester schon frühzeitig als Sendbote Dresdner Musikkultur im Ausland in Erscheinung, so u.a. 1907 in Dänemark und Schweden und 1909 in Amerika. Bedeutende Dirigenten und Solisten förderten den künstlerischen Aufstieg des Klangkörpers.

Im Jahre 1885 hatte der Berliner Konzertdirektor Hermann Wolff, der erste deutsche Musikunternehmer modernen Stils, nach dem Muster seiner von ihm seit 1882 in Berlin veranstalteten Philharmonischen Konzerte auch in Dresden derartige Konzerte eingerichtet, die für einige Jahre der Komponist Jean Louis Nicodé leitete. Damit zog in die Geschichte des Dresdner Konzertwesens erstmalig der Begriff "philharmonisch" ein, der jener zunächst noch privat geführten Konzertsinstitution den endfälligen Namen gab, sie sich aus dem Gewerbausorchester entwickelte. 1915 erfolgte unter Chefdirigent Edwin Lindner die Benennung in "Dresdner Philharmonisches Orchester", und 1924 wurde das Institut auf genossenschaftliche Basis gestellt unter der Bezeichnung: Dresdner Philharmonie.

Chefdirigent war Eduard Mörike (1924 - 1929). 1934 trat der Holländer Paul van Kempen an die Spitze des Orchesters und verschaffte ihm Weltruhm. Aber auch bedeutende Gastdirigenten wie Arthur Nikisch, Siegfried Wagner, Max von Schillings, Fritz Busch, Erich Kleiber, Hermann Scherchen erschienen am Pult der Dresdner Philharmonie.

Nachdem Paul van Kempen 1942 gezwungen worden war, sein Amt niederzulegen, leiteten bis 1944 Otto Matzerath, Bernardino Molinari und vor allem Carl Schuricht, der kurz vor Proklamation des totalen Krieges noch als Nachfolger van Kempens berufen wurde, die Konzerte des Orchesters. Bereits einen Monat nach dem Ende des zweiten Weltkrieges musizierte die Dresdner Philharmonie wieder, die bei der Zerstörung Dresdens am 13. Februar 1945 ihre langjährige Wirkungsstätte, den Gewerbehauseaal, sowie Archiv und Notenbibliothek verloren hatte. Im Jahre 1947 übernahm Heinz Bogartz die künstlerische Leitung, die er 17 Jahre innehatte. Seiner tatkräftigen Aufbauarbeit war er zu danken, daß der Klangkörper binnen kurzem zu neuer künstlerischer Höhe aufstieg.

1964 bis 1967 wirkte Horst Förster, danach Kurt Masur, ein Künstler von internationalem Ruf und ab 1970 zugleich Gewandhauskapellmeister in Leipzig, als Leiter des Orchesters. Von 1972 an trat Günther Herbig für fünf Jahre an die Spitze des Klangkörpers, und von 1977 bis 1985 war Herbert Kegel Chefdirigent der Dresdner Philharmonie. 1986 wurde Jörg-Peter Weigle in die Chefdirigenten-Position des Orchesters berufen.

Die Dresdner Philharmoniker konnten in den letzten Jahrzehnten ihren Ruf als eines der führenden deutschen Spitzenorchester auch auf zahlreichen internationalen Konzertpodien bestätigen. Sie reisten in nahezu alle Länder Europas, nach China, Japan und Südamerika, nahmen an großen Festivals teil und spielten eine Vielzahl von Schallplatten- bzw. CD-Aufnahmen ein. Die Gastdirigenten und Solisten, die heute mit dem Orchester musizieren, entsprechen seinem hohen künstlerischen Rang.

Mit Beginn der Spielzeit 1994/95 wird Michel Plasson als neuer Generalmusikdirektor der Dresdner Philharmonie seine Arbeit aufnehmen.

Vedle Gershwina přinesl americké národní hudbě hodnotný příspěvek **SAMUEL BARBER**. V polovině 30. let získal několik amerických cen, především Velkou římskou cenu za violoncellovou sonátu. V podstatě vycházel z neoromantického stylu, který však postupně ve stále větší míře doplňoval typickými americkými prvky - stálým rytmem, jazzem a jinými dynamickými podobami zaoceánského naturelu, které koneckonců pronikají prostřednictvím Coplandů, Gouldů, Bernsteinů i do tvorby skladatelů nejmladší generace.

Už před válkou se stalo velmi populární Barberovo Adagio pro smyčcový orchestr, op. 11, které bylo komponováno v roce 1936 původně jako volná věta smyčcového kvartetu a teprve později přepsáno pro smyčcový orchestr. Značnou popularitu skladby nutno přičíst také slavnému Arturu Toscaninimu, který Adagio uvedl poprvé do života koncem roku 1938 a to s přesvědčivým úspěchem. Hlavní myšlenku této sedmiminutové skladby uslyšíme hned na začátku v prvních houslích. Prostá melodie postupuje kánonicky z jedné nástrojové skupiny do druhé a rozvíjí se do plného zvuku smyčcového orchestru. Pak se hudební proud láme a Adagio končí v průhledné prostotě, jak začínalo.

Představme si **GUSTAVA MAHLERA** kolem roku 1901; sebevědomý dirigent a ředitel vídeňské Dvorní opery nedávno překročil čtyřicítku, manžel dvacetileté krásné ženy, šťastný otec rodiny a přece... A přece přijímá se zvláštní naléhavostí slova bohoslužebného textu: *Media vita in morte sumus* - Uprostřed života patříme smrti. V této době Mahler sáhl po textech svého oblíbeného básníka Friedricha Rückerta - *Písně o mrtvých dětech*. Vábila jej síla prožitku, nejhlubší bolest nad smrtí dětí, nad tragickou událostí, která se přihodila v básníkově životě. Mahler z více než čtyř set veršů vybral pět a vytvořil patrně nejtragičtější vokální cyklus v bohaté historii tohoto žánru. Posлуhač prochází bohatou škálou výrazových proměn: první píseň, **Slunce vzhází v zlatém dešti**, je bolestným povzdechem. Slunce vychází jako vždycky a je netečné k lidské bolesti. Druhá z písní, **Ted' chápu již**, je opět bolestná vzpomínka na dětské oči. V třetí písni, **Když maminka tvoje**, vytušíme hluboce osobní a pravdivě zachycený prožitek. Chvilé radosti při setkání dětí s rodiči. Ve čtvrté písni, **Mně se zdá, že si jen vyšly hrát**, převládá vzrušená nálada, jakási utkvělá představa, že se děti opět vrátí domů. Zdrčený otec se nemůže smířit s představou, že už nikdy nepřiběhnou. Závěrečná píseň, **V takový nečas**, nejprve evokuje nevlídnost dne, avšak v závěru se hudba uklidní, přejde v jakousi ukolébavku: sólový alt tiše zpívá: "... a spí jak u své maminky ve světnici." Dokážeme pochopit, že zejména po poslechu závěru Mahlerových *Písní o mrtvých dětech*, byla jeho žena otřesena silou manželovy hudební inspirace a proč ji při pomýšlení na své zdravé děti děsila předtucha tragédie. Také chápeme, proč Mahler vepsal do partitury: "Těchto pět zpěvů je myšleno jako jeden nerozdílný celek a jeho souvislost, nerušená ničím, ani potleskem, musí být zachována". V každém případě přinesla symbióza slova a hudby krásné a silné dílo.

ANTON BRUCKNER se narodil v Horním Rakousku v roce 1824, téhož roku jako Bedřich Smetana. Jejich umělecké i lidské dráhy jsou však zcela rozdílné. Svět Brucknerových chlapeckých hudebních představ nebyla koncertní síň, ale varhaníci a varhany. Kromě toho studoval na "školního pomocníka", až konečně zasvítila šťastná hvězda: po letech působení na vesnických školách se stal varhaníkem v Linci. Získal pověst nejlepšího varhaníka, v roce 1861 žádá o možnost užívání titulu "profesor nauky o harmonii", a když pak Bruckner předvede na varhanách v praxi své teoretické znalosti, zmůže se předseda poroty na poznámku: ten měl zkoušet nás! Začíná velká vnitřní zápas, zápas o tvorbu a její uplatnění. Jakmile se Bruckner přihlásil zejména k wagnerovskému novoromantismu, odpůrci mu připravili neuvěřitelné množství překážek. Kupodivu, Bruckner je snášel docela dobře. Zasaňoval do bojů tím, že neúnavně komponoval. Napsal devět symfonií, které těžce hájily svou existenci už za života skladatele. Všechny jsou výsledkem úporné tvůrčí práce, tvůrčího zápasu a mnohaletého úsilí. Brucknerova Čtvrtá symfonie *Es dur* - Romantická, představuje významný bod vývojového obratu. Najdeme v ní nejvíce zřetele k životu. Bruckner ji komponoval

v letech 1873 - 1874 a o čtyři roky později ji přepracoval, zejména Scherzo. Úvodní věta začíná voláním lesních rohů. To není tajemnost, spíše klid padesátiletého mystika, jenž z první plochy pouhých 18 taktů učinil hlavní symbol Romantické. To dýchá a žije přímo příroda sama. Druhá věta, Andante, přináší elegickou náladu, z níž vyrůstá mírně pochodové téma ve violoncellech, jež potom přejímá dechová harmonie. Skvělé řešení formy, z níž exploduje několik vrcholů. Následující "lovecké scherzo", jak je pojmenoval sám skladatel, jeho tichá, zasněná místa, to je pravý div Brucknerova instrumentálního umění. Finále poukazuje zvláště zřetelně na Brucknerovo myšlení i projektování velkých symfonických ploch. Náboženská reflexe se v jeho Romantické symfonii extaticky promítá do bohaté škály životních pocitů, vyrůstajících především z přírody, z jakéhosi mysteria života a přírody. Premiéra Čtvrté symfonie se konala počátkem roku 1881 ve Vídni a s velkým úspěchem.

- VOK -

Jörg-Peter Weigle

PÍSNĚ O MRTVÝCH DĚTECH

Friedrich Rückert

I.

Teď záhy svitne slunce jas,
jak žádnou ztrátou by netížil noci mráz!
Ta ztráta stihla pouze mne!
A slunce a slunce, to zvící v kráse své!
Ty nesmíš moc v své skrývat tváři,
ji musíš, věčnou zas, tu věčnou stápět září!
Mně zákmit světla navždy zhas.
Zdráv, zdráv budiž radostný ten jas,
ach radostný ten jas!

II.

Teď jasně vím, proč hloubka toho plání
mne oslnila pravdivostí citu.
Ó zraky! Ó zraky!
Jak byste zcela v jednom knitu
svá chtěly všechna soustředit přání!
Kdo v chvíli té, kdo mohl míti zdání
jsa spoután v šedi světských mlžin,
svitu že váš se jas již k odpočinku sklání,
v ten kraj, v ten kraj bude prýštit zdroj všeho zrání.
Mně chtěly jste svou říci skvoucí září:
My s tebou býti si přály
leč tuto slast nám krutý osud maří.
Hleď na nás jen, my záhy budem v dáli!
Co ti jako zorů pár jen nyní září
je v příštích nocích hvězdy jakoby vzplály.

III.

Když matička tvá ke mně vstoupit má
já se po ní dívám, v ústrety jí kývám,
nehledá má tvář jejích zraku zář,
ale na tom místě níže, níže,
kde byl jistě, tam, kde by se zjevila
drahá líčka tvá
bude by v záři vzplála očka tvá,
vzplála očka tvá jak dřív, ty dcerko má!
Když matička tvá ke mně vstoupit má,
v bledém svíčky jase provždycky mi zdá se,
jak by tvůj též stín choulil se jí v klínu
jako dřívě zase.

ó ty, ó ty můj skvoste drahý,
och tak záhy, tak záhy zhaslá hvězdo má!
Ty zhaslá hvězdo má.

IV.

Mně zdá se, že pouze šly si hráti,
záhy se nám opět v dům rodný vrátí.
Je krásný den! Svůj zapuď žal,
vždyť krácejí klidně dál a dál!
Ó věř, že pouze šly si hráti
a teď již opět v klín náš se vrátí!
Svůj zapuď žal, je krásný den!
Vždyť krácejí v onu dál - bude věčný sen!
Těž nám jest za nimi se bráti
neb marno je doufat, že v dům se vrátí.
Nás vítá jich tvář kde věčný sen,
kde slunce zář,
kde krásný den, kde věčný sen!

V.

Mně v tuto bouři a větru sten
by brát nikdo nesměl mé dítky kdy ven!
Mně náhle je vzali, je vzali,
mé rty se úděsem spjaly!
Mně v tuto bouři a větru sten
by brát nikdo nesměl mé dítky ven!
Mně strach jal, že padnou v mdlobě,
leč marno lkáti v té době!
Mně v této bouři a děsu zlém
brát neměl nikdo mé dítky by ven!
Já chvěl se, že zemrou zrána,
mně není útěcha přána.
Mně v této bouři a v děsu zlém
by brát nesměl nikdo mé dítky ven.
Mně náhle je v bouři vzali,
mé rty se v úděsu spjaly!
A v této bouři a větru zlém
a větru zlém - tam spí, tam spí
jako v domě, jako v domě mateřském,
jim není bouře lkání
je láska boží chrání.
Tam spí, tam spí v domě mateřském,
jako v domě mateřském.